

<2918/m.115>

<3493/m.1>

2918 SAYILI KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU'NUN 3493 SAYILI YASA İLE
DEĞİŞTİRİLEN 115. MADDESİNİN SON FIKRASI İLE İLGİLİ İPTAL KARARI

[ANAYASA MAHKEMESİ]

E. 2003/105
K. 2007/98
T. 12.12.2007

R.G.: 30.01.2008
Sayı: 26772

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Konya 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3493 sayılı Yasa ile değiştirilen 115. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I – OLAY

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca uygulanan idari para cezasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılığı savını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"1- İlgili kanun maddesi öncelikli Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan; "Herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde iddia ve savunma hakkına sahiptirler." hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

Şöyle ki;

Maddede yer alan "kesindir" ibaresi trafik para cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu anlamına gelmektedir. Para cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olmasının ise, Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesine aykırılık taşıdığı açıktır.

2- İlgili kanun maddesi Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan; "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" hükmüne aykırılık taşımaktadır. Anayasa'nın bu hükmü ile; hukuk devletinin gereği olarak idarenin tesis etmiş olduğu her türlü işlem ve eyleme karşı yargı yolunun açık olduğu düzenlenmiş bulunmaktadır.

Muhatabın yüzüne karşı düzenlenen ve o sırada tebliğ edilen trafik para cezası tutanağının idari işlem olduğu kuşkusuzdur. Her türlü idari işlemde

olduğu gibi para cezalarına karşı da yargı yolunun açık olması Anayasa'nın 125. maddesi gereğidir. Ancak, ilgili 115. maddenin son fıkrası ile, muhatabın yüzüne karşı kesilen para cezaları kesin kabul edilmek suretiyle bu cezalara karşı yargı yolunun kapatıldığı, bunun ise Anayasa'nın 125. maddesi hükmüne aykırılık taşıyacağı tartışmasıdır.

MADDENİN TEKNİK YORUMU

1- İlgili 115. maddenin son fıkrasında "116. maddede öngörülen itiraza ilişkin hükümlerin saklı olduğu" vurgulandıktan sonra para cezalarının kesin olduğunun belirtilmesi önemlidir. Zira, 116. maddede tescil plakasına kesilen para cezaları düzenlenmiş olup, bu tür cezalara karşı yargısal itiraz yolunun açık olduğu belirtilmiş bulunmaktadır. İşte 116. maddeye özgü bu yargısal itiraz yolunun saklı olduğunun aynı fıkrada vurgulanmış olması, muhatabın yüzüne karşı kesilen para cezalarındaki "kesindi r" ibaresinin dava yolunun kapalı olduğu şeklinde anlaşılması gerektiğinin en güçlü göstergesidir.

2- 2918 sayılı Kanun incelendiğinde iki tür para cezasından söz edildiği görülmektedir. Bunlar:

1) Para cezaları; A- Muhatabın yüzüne kesilen para cezaları, B-Tescil plakasına kesilen para cezaları,

2) Hapis cezasıyla birlikte kesilen hafif para cezaları şeklinindedir.

Bu bağlamda 115. maddedeki son fıkrası değerlendirildiğinde;

- 116. maddedeki cezalara karşı yargı yolunun açık olduğu,

- Mahkemelerince verilen ve sadece hafif para cezalarına ilişkin hükümlerin temyiz edilememesi yönünden kesin olduğu,

- Muhatabın huzurunda düzenlenen para cezalarının ise kesin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Nitekim trafik para cezalarına dair uyuşmazlıkların görüm ve çözümünde görevli yargı yerini belirleyen Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 06.12.1999 gün ve E.1999/44, K.1999/45 sayılı kararında; "Bu hükümlerden 2918 sayılı Yasada öngörülen cezaların büyük ölçüde adli ceza kapsamında düşünülerek Hakim tarafından verilmesi esasının benimsendiği, para cezaları olarak bahsi geçen idari cezaların kesin olduğuna işaret edilmek suretiyle bu cezalara karşı itiraz yolunun kapalı tutulduğu; ancak sadece 116. madde kapsamında bulunan idari para cezası ile ilgili ve sınırlı olarak itirazı incelemekle adli yargının yetkili ve görevli kılındığı anlaşılmaktadır." (09.03.2000 gün ve 23988 sayılı R.G) denilmektedir.

SONUÇ VE İSTEM: 2918 sayılı Kanun'un 115. maddesinin son fıkrası hükmünün, Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırı olması sebebiyle iptali için Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesine 07.11.2003 tarihinde karar verildi."

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun, itiraz konusu kuralı da içeren 115. maddesi şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 16.07.2004- 5228/46 md.) Ödeme derhal yapılmadığı takdirde para cezalarının, tutanağın tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde ödenmesi gerekir. Bir ay içinde ödenmeyen cezalar için her ay % 5 faiz uygulanır. Aylık faizin hes aplanmasında ay kesirleri tam ay olarak dikkate alınır. Bu suretle bulunacak tutar cezanın iki katını geçemez.

Süresinde ödenmeyen para cezaları için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümleri uygulanır.

Bu para cezaları, Maliye ve Gümrük Bakanlığının Sayman mutemetlerine, mal sandıklarına veya 114 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre yetkili kılınmış personele ödenebileceği gibi, banka veya PTT aracılığı ile de ödenebilir.

116 ncı maddede öngörülen itiraza ilişkin hüküm saklı kalmak üzere, para cezaları ile mahkemelerce verilen ve sadece hafif para cezalarına ait olan hükümler kesindir."

B - İlgili Yasa Kuralları

2918 sayılı Kanun'un 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve üçüncü fıkrası ile aynı Yasa'nın 116. maddesi şöyledir:

"Araçların yüklenmesi:

Madde 65- (Değişik: 18.11.1986 - 3321/1 md.)

Araçların yüklenmesinde yönetmelikte belirtilen ölçü ve esaslara aykırı olarak:

a) Taşıma sınırı üstünde yolcu alınması,

(...)

Yasaktır.

(...)

(Değişik: 21.05.1997 - 4262/4 md.) Birinci fıkranın (a) bendi hükümlerine uymayanlar 1 800 000 lira, (c), (f), (g), (h), (i) ve (j) bentleri hükümlerine uymayanlar 3 600 000 lira (b), (d) ve (e) bentlerindeki hükümlere uymayanlar 7 200 000 lira para cezası ile cezalandırılırlar."

"Tescil plakasına göre tutanak düzenlenmesi: Madde 116- (Değişik birinci fıkra: 25.06.1988 - KHK - 330/8 md.; Aynen Kabul: 31.10.1990 - 3672/7 md.) Trafiği tehlikeye düşürecek, engel olacak şekilde veya yasaklanmış yerlerde park etmiş araçlara veya trafik kural ve yasaklarına aykırı davranışları belirlenmiş bulunan, karayolları ağırlık kontrol mahallerinde işaret, ışık, ses veya görevlilerin ikazına rağmen tartı sistemine girmeden seyrine devam eden ve sürücüsü tespit edilemeyen araçlara tescil plakalarına göre ceza veya suç tutanağı düzenlenir.

Para cezasının ödenmesi gerektiği hallerde trafik kaydında araç sahibi olarak görülen kişiye cezayı ödemesi için posta yoluyla tebligat yapılır, bu şekilde tebliğ edilemeyen tutanaklar ilgili tahsil dairesinin ilan asmaya mahsus yerinde liste halinde ilan edilir, ilan tarihini takip eden otuzuncu gün tebligat yapılmış sayılır ve bu cezalar 114 ve 115 inci maddelerde belirtilen şekilde takip ve tahsil olunur.

Bu şekilde uygulanan cezalar için araç sahipleri cezanın tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde yetkili mahkemeye itiraz edebilirler.

İtiraz ödemeyi ve ödeme ile ilgili süreyi durdurur.

İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir."

C - Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine dayanılmış, Mahkememizce 2. maddesi ilgili görülmüştür.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Mustafa BUMİN, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN ve Fazıl SAĞLAM'ın katılımlarıyla 24.12.2003 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, ilgili Yasa kuralları, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - Sınırlama Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulayacağı Yasa kuralları ile sınırlıdır.

Başvuru kararında, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3493 sayılı Yasa ile değiştirilen 115. maddesinin son fıkrasının tamamının iptali istenilmiş ise de, dava konusu işlemin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 65. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca uygulanan idari para cezası ile ilgili işlemin iptaline yönelik olması nedeniyle, itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin "para cezaları ile" ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

B - Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, muhatabın yüzüne karşı düzenlenen ve o sırada tebliğ edilen trafik para cezası tutanağının idari işlem olduğu, ancak itiraz konusu kural ile yüze karşı kesilen bu para cezalarının kesin kabul edilmek suretiyle yargı yolunun kapatıldığı, bu durumun ise Anayasa'nın 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu nedenle, itiraz konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

İtiraz konusu kuralda, 116. madde gereğince tescil plakasına göre suç tutanağı düzenlenmesi halinde, buna itirazın mümkün olabileceği, bunun dışında trafik suçlarından dolayı ceza tutanakları ile belirlenen idari para cezalarının ise kesin olup, yargı yoluna başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu hükme bağlanmıştır.

Hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu adaletli bir hukuk düzeni kurup sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine bağlı olan devlet demektir. Böyle bir düzenin kurulması, yasama, yürütme ve yargı alanına giren tüm işlem ve eylemlerin hukuk kuralları içinde kalması, temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye bağlanmasıyla olanaklıdır.

Başta hukuk devleti ilkesiyle hak arama özgürlüğü olmak üzere tüm anayasal gereklere uyarak idari para cezasını gerektirecek eylemleri, cezaları ve bunların koşullarını belirleme yetkisi yasa koyucunun takdirindedir.

Anayasa'da, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik hukuk devleti niteliği vurgulanırken, devletin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olması amaçlanmıştır. Çünkü, yargı denetimi hukuk devletinin "olmazsa olmaz" koşuludur.

Anayasa'nın 36. maddesinde, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz" denilmektedir. Maddeyle güvence altına alınan dava yoluyla hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisini oluşturmaktadır. Gerçekten, karşılaştığı bir suçlamaya karşı kişinin kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir. Kişilere yargı mercileri önünde dava hakkı tanınması adil bir yargılamanın ön koşulunu oluşturur.

İtiraz konusu kural, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü alanına yapılmış açık bir müdahale niteliğindedir.

Yargı denetimini sınırlayan itiraz konusu kuralın hukuk devleti ilkesi ve hak arama özgürlüğü ile bağdaştığı söylenemez.

Anayasa'da sayılan ayırık durumlar dışında idarenin eylem ve işlemlerinden kimilerinin yargı denetimine bağlı olmaması sonucunu doğuracak nitelikteki bir yasal düzenleme Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasına aykırılık oluşturur.

İtiraz konusu kural ile 2918 sayılı Kanun uyarınca, kişilerin yüzlerine karşı trafik suçlarından dolayı ceza tutanakları ile belirlenen idari para cezalarının kesinliği ifade edilerek yargı yolu kapatılmakta, idarenin hukuka uygun olmayan ve kişilerin haklarını ihlal eden davranışlarının olması halinde, verilen idari yaptırıma karşı bir itiraz hakkı tanınmamaktadır. Bireylerin idarenin faaliyetlerine karşı korunması, adaletin sağlanması ve hukuk devleti ilkesinin geçerli olabilmesi için idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olması gerekirken, itiraz konusu kural ile idarenin yapmış olduğu işlemler yargı denetimi dışında bırakılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

VI - İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

2949 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, yasanın belirli kurallarının iptali, diğer kimi kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, bunların da Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3493 sayılı Yasa ile değiştirilen 115. maddesinin son fıkrasında bulunan " para cezaları ile " ibaresinin iptali nedeniyle, uygulama olanağı kalmayan "116 ncı maddede

öngörülen itiraza ilişkin hüküm saklı kalmak üzere " bölümünün de 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince iptali gerekir.

VII – SONUÇ

13.10.1983 günlü, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 3493 sayılı Yasa ile değiştirilen 115. maddesinin son fıkrasının;

A- "para cezaları ile" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- İptal edilen ibare nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan "116 ncı maddede öngörülen itiraza ilişkin hüküm saklı kalmak üzere" bölümünün de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE,

12.12.2007 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi